

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 439/2024-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetihó v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného URBAN & PARTNERS s.r.o., advokátska kancelária, Červeňova 15, Bratislava-mestská časť Staré Mesto, proti postupu Mestského súdu Bratislava III (pôvodne Okresného súdu Bratislava V) v konaní sp. zn. B5-1CbZm/241/2014 (pôvodne sp. zn. 1CbZm/241/2014) v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 25/2021 zo 16. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava III (pôvodne Okresného súdu Bratislava V) v konaní sp. zn. B5-1CbZm/241/2014 (pôvodne sp. zn. 1CbZm/241/2014) v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 25/2021 zo 16. marca 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré mu **je** Mestský súd Bratislava III **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Mestský súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. augusta 2024 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhoval prikázať mestskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznať primerané finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je v procesnom postavení žalovaného vo 4. rade v konaní o zaplatenie 16 660,62 eur s príslušenstvom a odmeny zo zmenky. Okresný súd Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) rozhodol rozsudkom sp. zn. 1CbZm/241/2014 z 3. februára 2022, ktorým ponechal v platnosti zmenkový platobný rozkaz sp. zn. 5Zm/1020/2013 zo 4. novembra 2013. Krajský súd v Bratislave na odvolanie sťažovateľa rozsudkom sp. zn. 4CoZm/11/2022 z 15. júna 2023 potvrdil rozsudok okresného súdu a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Sťažovateľ podal 28. septembra 2023 proti rozsudku krajského súdu dovolanie.

3. Sťažovateľ namietal dĺžku konania od právoplatnosti spomínaného nálezu v trvaní viac ako tri roky. Tiež tvrdil, že do podania ústavnej sťažnosti nebol spis predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o dovolaní, čím podľa jeho názoru dochádza zo strany mestského súdu k porušeniu § 437 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Podľa názoru sťažovateľa mestský súd postupuje aj neefektívne. Argumentoval, že mestský súd dosiaľ nerozhodol o výške trov konania (prvostupňového a odvolacieho), a to ani po viac ako jednom roku, pričom lehota na rozhodnutie je podľa § 262 ods. 2 CSP 60 dní. Uviedol, že rozhodovanie o výške trov konania patrí medzi podružnú agendu súdu, ktorá sa nevyznačuje právnou zložitou. Poznámeneal, že nepreghadnutelná je celková dĺžka konania v trvaní viac ako jedenásť rokov, pričom od predchádzajúceho nálezu je dĺžka konania v trvaní viac ako tri roky.

4. Ústavný súd vo veci sťažovateľa rozhodol nálezom sp. zn. IV. ÚS 25/2021 zo 16. marca 2021, v ktorom vyslovil porušenie povinnosti okresného súdu konať bez zbytočných prietáhov, prikázal okresnému súdu vo veci konať, sťažovateľovi priznal finančné zadosťučinenie 1 500 eur a tiež náhradu trov konania.

5. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 439/2024 z 24. septembra 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

6. Mestský súd vo vyjadrení uviedol, že s prihliadnutím na zaťaženosť zákonného sudcu postupuje v namietanom konaní bez prietáhov. Dodal, že vykonáva všetky potrebné úkony smerujúce k predloženiu veci dovolaciemu súdu. Mestský súd sťažovateľovi vytyka, že svojím správaním k celkovej dĺžke konania prispel tým, že po právoplatnom zamietnutí uznesenia o nepriznaní oslobodenia od platenia súdneho poplatku za dovolanie opätovne podal návrh na oslobodenie od súdneho poplatku a zároveň zaplatil súdny poplatok za dovolanie. Vo vzťahu k námietke nerozhodnutia o výške trov prvoinštančného a odvolacieho konania uviedol, že v kontexte uznesenia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 56/2023 je lehota na rozhodnutie o výške trov konania podľa § 262 ods. 2 CSP lehotou poriadkovou.

II.

Posúdenie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov z dôvodu nepredloženia veci dovolaciemu súdu v trvaní viac ako jedenásť mesiacov a nerozhodnutia o výške trov prvoinštančného a odvolacieho konania v trvaní viac ako jedného roka.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Nevedřalová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález sp. zn. IV. ÚS 465/2022).

9. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 318/2022, I. ÚS 361/2022).

10. Predmetom konania bolo zaplatenie 16 660,62 eur s príslušenstvom a odmeny zo zmenky. Vo veci samej bolo rozhodnuté rozsudkom okresného súdu z 3. februára 2022 v spojení s rozsudkom krajského súdu z 15. júna 2023. Sťažovateľ podal 28. septembra 2023 dovolanie. V čase podania ústavnej sťažnosti prebiehali administratívne úkony mestského súdu súvisiace s predložením spisu na dovolací súd a s rozhodovaním o výške trov prvoinštančného a odvolacieho konania. Ústavný súd konštatuje, že tieto procesné úkony súdu sú jeho neodmysliteľnou súčasťou, patria do každodennej agendy všeobecného súdnictva a dĺžka konania nie je determinovaná skutkovo či právne zložitou právnou vecou (III. ÚS 342/2018, IV. ÚS 126/2019).

11. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na celkovú dĺžku konania. V kontexte rozhodovacej činnosti ústavného súdu uplatňovanie procesných práv v zásade nemá mať negatívny dopad na účastníka konania. Zneužitie procesných nástrojov ústavný súd na strane sťažovateľa neidentifikoval.

12. Ústavný súd posudzoval obdobie od právoplatnosti predchádzajúceho nálezu (23. apríla 2021) v trvaní viac ako tri roky. Z vyjadrenia mestského súdu vyplýva, že po rozhodnutí veci okresným súdom podal sťažovateľ 31. marca 2022 odvolanie. Podľa tvrdení mestského súdu bol spis postúpený krajskému súdu 14. júla 2022. Krajský súd rozhodol o odvolaní sťažovateľa rozsudkom z 15. júna 2023, ktorý nadobudol právoplatnosť 30. júla 2023. Sťažovateľ podal dovolanie 28. septembra 2023. Mestský súd vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku 25. októbra 2023 v sume 1 935 eur. Sťažovateľ sa návrhom z 26. októbra 2023 domáhal oslobodenia od súdneho poplatku. Mestský súd uznesením z 1. decembra 2023 sťažovateľa od platenia súdneho poplatku za dovolanie neoslobodil a uznesením zo 4. júla 2024 sťažnosť sťažovateľa zamietol. Sťažovateľ sa opätovným návrhom z 30. júla 2024 domáhal oslobodenia od súdneho poplatku a následne 5. augusta 2024 súdny poplatok zaplatil. Mestský súd vyzval žalobcu na vyjadrenie 23. septembra 2024. Sťažovateľ 11. októbra 2024 doplnil návrh na oslobodenie od súdneho poplatku.

13. Ústavný súd konštatuje, že mimoriadny opravný prostriedok (dovolanie) dopadá na stav, keď vec je už právoplatne uzavretá a miera neistoty z nerozhodnutej veci je tak zásadne oslabená. Na druhej strane aj v dovolacom konaní je nutné poskytnúť súdnu ochranu, aj keď už nejde o primárnu rovinu včasnosti ochrany subjektívnych práv sťažovateľa (IV. ÚS 454/2022). Inými slovami, ak zákon normuje určitý typ konania vrátane mimoriadneho opravného konania, takéto konanie nemožno vylučovať spod pôsobnosti noriem garantujúcich včasnosť vybavenia veci. Problematickým v prípade sťažovateľa bolo nepredloženie spisu dovolaciemu súdu podľa § 437 CSP, ktoré trvá jedenásť mesiacov, čo samo osebe predstavuje ústavne neakceptovateľnú dobu.

14. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) garantovaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (III. ÚS 635/2022, III. ÚS 660/2022).

15. Vo vzťahu k nerozhodnutiu o výške trov konania v dĺžke viac ako jedného roka ústavný súd konštatuje jej neprimeranosť. Právo na právnu pomoc trvá až do skončenia konania, t. j. do právoplatného rozhodnutia o všetkých nárokoch vrátane trov konania (porov. I. ÚS 315/2024, tiež rozsudok EŠLP z 28. 6. 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Súčasťou základného práva na právnu pomoc je aj právo na úhradu účelne vynaložených trov konania (II. ÚS 78/2003, III. ÚS 461/2021, II. ÚS 416/2024). Zároveň pripomína, že novelou č. 201/2023 Z. z. došlo k zmene § 262 ods. 2 CSP účinnou od 1. júla 2023, ktorá na vydanie rozhodnutia o výške náhrady trov konania po právoplatnosti rozhodnutia zaviedla lehotu 60 dní. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že 60-dňová zákonná lehota na rozhodnutie o výške trov konania sa analogicky vzťahuje aj na rozhodnutie o sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, pretože bez rozhodnutia sudcu o tejto sťažnosti nie je konanie zavŕšené.

16. Mestský súd dĺžku konania ospravedlňoval neprimeranou zaťaženosťou súdneho oddelenia. Ústavný súd v súlade so svojou judikatúrou musí konštatovať, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezjavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (porov. II. ÚS 178/2024).

17. Ústavný súd, berúc zreteľ na podstatu dotknutých práv sťažovateľa, kvalifikoval nečinnosť mestského súdu ako relevantné prietahy a deklaroval porušenie uplatnených práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

18. Z vyjadrenia mestského súdu vyplýva, že namietané konanie je v štádiu vykonávania úkonov v rámci prípravy predloženia veci na dovolací súd. Ústavný súd v predchádzajúcom náleze vyslovil príkaz okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, preto ústavný súd už tento príkaz nevyslovil (porov. III. ÚS 255/2023, II. ÚS 177/2024). V rámci súdnej reformy je mestský súd nástupníckym súdom pôvodného okresného súdu a vyslovený príkaz konať v predchádzajúcom náleze sa automaticky vzťahuje aj na tento súd. Vyslovením príkazu ústavného súdu vo veci konať v predchádzajúcej veci možno namietané konanie považovať už za vec privilegovanú. Ďalším oddiaľovaním či prietahmi môže intenzita porušenia privodiť porušenie základného práva na súdnu ochranu v duchu neskorá spravodlivosť, žiadna spravodlivosť.

III.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 1 500 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde] a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

20. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3,

§ 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 856,75 eur vrátane 20 % DPH.

21. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. decembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu